

SCHERZO IN DRUGE PESMI

Janez Menart

Janez Menart (rojen 1929 v Mariboru) živi že od otroštva v Ljubljani, diplomiral je iz slovenstike in primerjalne književnosti. Že v gimnazijskih letih je sam ustanovil in urejal več dijaških glasil, v letniku 1948/49 se je prvičkrat oglasil v Mladinski reviji in bil potem bolj ali manj reden gost večine slovenskih literarnih revij, radia in televizije. Skupaj s Kovičem, Pavčkom in Zlobcem je

leta 1953 izdal Pesmi štirih, dve leti kasneje se je predstavil s prvo samostojno pesniško zbirko, Prva jesen, 1960. je izdal Časopisne stihe (nagrada Društva slovenskih književnikov), 1963. Belo pravljico, 1965. pa Semafore mladosti, ki so kmalu doživeli drugo izdajo. Menartove pesniške zbirke dosegajo po vrsti za nekajkrat višjo naklado, kot je v navadi pri živěčih slovenskih pesnikih ne glede na generacijo ali usmerjenost, ki jima pripadajo. Pesnik je doživel tudi dva izbora v srbohrvaščini, pravkar je v tisku tretji, najpomembnejši, ki ga je hrvaški pesnik Zvonimir Golob pripravil in prevedel za zbirko svetovnih sodobnih pesnikov v posebni, množični izdaji hrvaškega Kluba prijateljev poezije. Izredno obsežna in pomembna je Menartova prevajavska dejavnost, zlasti iz angleščine, v posebnih knjižnih izdajah je izšel njegov izbor iz Byronove poezije (Byronova Parizina je izšla nato se posebej), Pesem starega mornarja Samuela T. Coleridgea in Shakespearovi Soneti (nagrada mesta Ljubljane). Menart je uredil (in sodeloval pri prevodih) tudi antologijo slovenske sodobne poezije v angleščini (Slovene poets of to-day), v tisku pa je tudi njegova obsežna, komentirana antologija slovenske umetne pesmi od njenih začetkov do naših dni.

PES

Negibno ždi pred vhodom mesarije;
le rep mu kot brisalec stekla miga:
dvokrilna vrata so odprta knjiga
prepolna čiste pasje poezije.

Kar nevoščljiv sem, da poklic mesarja
premora takega občudovalca.
Za pol takó hvaležno vnemo bralca
prav rad bi dal odstotek honorarja.

SCHERZO

pod kužnim znamenjem na ženo čakajočega moža

Star mestni trg je v senco skrit,
gospa v izložbi gleda nerc,
na dvorcu se odkrhne zid,
Jud v pas si vtakne siv sesterč,
star Hun obira ovčje plêče,
čez most zahrza limuzina,
L'état c'est moi! kralj Ludvik reče,
vse skupaj pa je zgodovina.

Gospod baron v rit brcne slugo,
Kolumb izropa Hispaniolo,
pol Anglije igra se kugo,
in Blažek z Nežico gre v šolo.
»Ne dam, še krojc!« zahteva Micka,
grofico reši krinoliña,
kmet v kehi krêha za dva ficka,
vse skupaj pa je zgodovina.

Kovač, cing-cank, izkuje meč,
landskneht pogleda pauru v čreva,
prelat si sleče plašč rdeč,
cehmojster v kamri lon prešteva,
devica moli pred Devico,
mrk pastor nudi z žličko vina,
mesarji koljejo prasio,
vse skupaj pa je zgodovina.

Shakespeare Desdemono zadavi,
kriv handžar kolje, koder grè,
kralj zlato kahlo si nabavi,
a Newton v vejo se zazre;
Voltaire na i postavlja pike,
buržujem zdi se giljotina
lep stroj, ki šteje jim zlatnike,
vse skupaj pa je zgodovina.

Kri po Evropi teče, teče,
Prešeren jé krompir in zelje,
pošast cesarstvu se odreče,
iz Dunaja hlapón odpelje,
kirurg pod etrom v živo reže,
knap s krampom mlati kot živina,
kmet culo za na šif poveže,
vse skupaj pa je zgodovina.

Na oknu — kak dražeč zadah! —
prsata hišna kovtre klofa,
v mansardi fant požira prah
in prašne spise filozofa,
poslanec kihne med debato,
kot škof gre birt med sodi vina,
in vsak dan nékdo jé solato,
vse skupaj pa je zgodovina.

Nekdo pa zida, zida hiše,
postavlja spomenike kugi,
kosí in kuje, tke in piše
in šteje ficke kot vsi drugi,
in, kadar je bolj slabe volje,
zavpije »kruh!« in »domovina!«,
se za spremembo malo kolje,
pa spet poujčka hčer in sina,

pa spet študira stare čase
in spet peha se za ideje
in spet za hip pozabi nase,
zatem pa že takoj spet šteje,
obira plêča in oblast

in tarna, da otepa zelje,
se za denar in moč in čast
kot zrno sredi zrn melje,

se vozi z avtom in z letalom,
vsak dan televizijo gleda
(bankete, kurje farme, slalom) —
in v starem mestu kdaj poseda
pa čaka, misli itd...
No, vendar je že konec kina,
no, tamle gré ta kos gospe,
ki skupaj z njo sva zgodovina.

POST FESTUM

Potem prišla je bela smrt
in rekla je bav-bav!
Še šc! sem slišal — in že krt
mi grob je porahljal.

A duša je kot slab sonet
odšepala s sveta,
zdrdrala v jambu »svet, svet, svet!«
in padla pred boga.

No, Janezek, — je vzdihnil bog —
zdaj, ko je konec rim,
ko sklenil si življenjski krog,
kaj s tabo naj storim?

Res sem vseveden, glej, pa spet
sprašujem se zaman:
te naj na desno dam sedet,
ali na levo stran?

Kako si rekel, o moj bog?
— zjecljal sem (v duh) ves bled —
kaj zdaj še ti bi rad v kak blok
me stlačil, kot prej svet!

Priklical si me med ljudi
na tisti prah sred zvezd,
kjer vsak naj dela, govori,
kot mu veleva vest.

In jaz za to sem vnel se ves,
a hladen bil je tuš:
za desne bil sem levi pes,
za leve desna uš.

Zato še zdaj me strese srh,
ko praviš o »straneh«;
ne maram teh ne onih mrh
in nočem, nočem v ceh!

Vsaj tu mi pusti svoj obraz,
o moj odrešenik,
vsaj tukaj naj bom jaz res jaz,
ne vrag in ne svetnik.

Daj me kam vmes, v območje vic,
ki že doma sem v njih,
ne maram dlak, ne perutnic,
želim si le svoj stih.

Z njim ti bom čast in slavo pel
takó kot vem in znam
in, da Te Deum bo vesel,
vmes kakšen epigram.

Žal, Janezek, — je rekel bog —
takó ta stvar ne gré;
nebo in svet sta isti krog
in možnosti sta dve.

Tu kakor tam ni treh izbir,
izbiraj, kaj želiš:
ne moreš biti netopir —
povej: ptič ali miš?

Lahko je tebi, bog: glej, ti
si zlit iz treh oseb
in ker imaš obraze tri,
na vse strani si lep.

Prah z Bogom kregat se ne sme!
— je treščil grom besed —
če ti moj raj v račun ne gré,
pa pojdi spet na svet.

Počni, kar češ, — je še zmrmlal —
želim si le miru.
Jaz pa sem švrcl iz groba vstal
in zdaj sem zopet tu;

in rimam: svet ni črn ne bel,
ne žegnan, ne preklet
in niti desen niti lev —
ta svet je pač ta svet.

POMLADNI ZVOKI

Listje bolešno sprhnelo je že,
zemlji je dalo moči.
Drevje spočito v mlakužah stoji,
veje na jug hrepené.

Pa naj je včasih bilo res hudó,
nič mi ni žal, saj je moralo biti,
včasih je prav, da stemni se nebo,
da se navadimo sonce ljubiti.

V pisane trave ob vitke poti
kmalu se rože preselijo s šip.
V snegu že okna odprl je hrib,
seme pod snegom kali.